

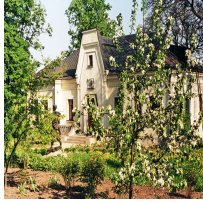
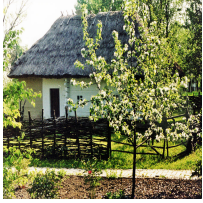
О. М. Наріжна, В. В. Петрушевець, В. М. Попко

Звенигородський район

ЗВЕНИГОРОДСЬКИЙ РАЙОН – район, що знаходиться у центральній частині Черкаської області. Утвор. 1923. Жит. потерпали від голодомору 1932–33, зазнали сталін. репресій. 1932–54 – у складі Київ. обл. Від липня 1941 до січня 1944 – під нім.-фашист. окупацією. Площа 1 тис. км². Насел. 53 683 особи (2001), переважно українці. У складі р-ну – [м. Звенигородка](#) та 39 сільс. насел. пунктів. Лежить на Придніпров. височині. Поверхня – підвищена пологохвиляста лесова рівнина. Корисні копалини: цегельно-черепична сировина, буд. пісок, буд. камінь, бентоніт. глини та каоліни, буре вугілля. Є джерела родонових вод. Річки: Гнилий Тікич з притокою Шполкою (бас. Пд. Бугу), Вільшанка (бас. Дніпра). Створ. 160 ставків. Ґрунти переважно типові малогумусні чорноземні, зустрічаються лучні. Пл. лісів і ліс. насаджень 19,9 тис. га. Гол. породи: сосна (35 %), дуб (28 %). Охороняються парк-пам'ятка садово-парк. мистецтва заг.-держ. значення [Козачанський](#) (с. Козацьке) та ботан. пам'ятки природи місц. значення Дуби Т. Шевченка (с. Будище). Осн. підприємства розташ. у райцентрі. Розвинуте зерн.-буряківниче рослинництво. Пл. с.-г. угідь 63,9 тис. га. Тут працюють 28 колектив. с.-г. підприємств, 2 с.-г. ВАТ, 55 фермер. госп-в. У З. р. – 36 заг.-осв. шкіл, 2 ПТУ, с.-г. технікум, філії Черкас. інж.-технол. інституту та Сх.-Європ. університету, 2 школи мистецтв, художня школа, школа нар. ремесел, ДЮСШ, Центр дит. та юнац. творчості; [Звенигородський краєзнавчий музей](#), мемор. музей А. Кримського (Звенигородка), літ.-мемор. музей Т. Шевченка, істор.-культур. заповідник [«Батьківщина Тараса Шевченка»](#) (обидва – с. Шевченкове), музей «Батьківська хата В. Чорновола» (с. Вільховець), 24 Будинки культури, 13 клубів, кінотеатр, 36 б-к; 5 лікарень, 26 фельдшер.-акушер. пунктів, санаторій «Радон», лікув.-оздоров. центр для дітей «Звенигора»; відділ. 8-ми банків. Реліг. громади: 12 – УПЦ МП, 3 – УПЦ КП, 1 – РКЦ, 3 – євангелістів християн-баптистів, 1 – християн віри євангельської, 1 – адвентистів сьомого дня. Виходить рай. г. *«Шевченків край»*. Тринадцять колективів худож. самодіяльності мають почесне звання «народний», низка колективів – переможці обл. і учасники міжнар. конкурсів. Пам'ятки архітектури: садиба В. Голіциної (18–19 ст.) з двором будинком (19 ст.) і будинком управляючого у с. Козацьке (заг.-держ. значення), церква Іоана Богослова у с. Стебне (1886), Георгіїв. церква у с. Мизинівка (1911), будівля літ.-мемор. музею Т. Шевченка у с. Шевченкове (1937). Внаслідок розкопок [Великого Рижанівського кургану](#) виявлено унікал. поховання скіф. доби (поч. 3 ст. до н. е.). Пobl. сіл Вільховець, Багачівка, Козацьке,

Стара Буда, Стецівка, Чичиркозівка досліджено поселення трипіл., обл. сіл Ризине, Водяники, Моринці – черняхів. культур. У Звенигородці та с. Шевченкове встановлено пам'ятники Т. Шевченку. У р-ні щорічно проводять конкурс юних поетів «Тарасовими шляхами» та у рамках міжнар. літ.-мист. свята «В сім'ї вольній, новій...» обл. літ.-мист. свята «Вінок Кобзареві». На малій батьківщині Кобзаря розпочато виконання Держ. турист.-культурол. програми «Золота підкова Черкащини». У р-ні започатковано розвиток сільс. зеленого туризму. У рідному селі Т. Шевченка Моринці приймає туристів приватна садиба «Кобзарева колиска». У 3. р. також народилися антрополог, лікар-хірург, д-р медицини, політ. діяч І. Коперницький (19 ст., с. Чижівка), агрохімік, фізіолог рослин, академік АН УРСР і ВАСГНІЛ [П. Власюк](#) (с. Чемериське), зоолог, палеонтолог, палеогеограф, археолог, академік АН УРСР *І. Підоплічко*, міколог, фітопатолог, чл.-кор. АН УРСР *М. Підоплічко*, міколог *О. Підоплічко* (усі – с. Козацьке), хімік, академік АНУ *А. Пилипенко* (с. Шевченкове), іхтіолог, чл.-кор. АН УРСР і ВАСГНІЛ *В. Мовчан* (с. Неморож), філософ, психолог, чл.-кор. АПН СРСР [В. Войтко](#), фахівець у галузі інформ. технологій [І. Задорожний](#) (обидва – с. Стецівка), фахівець у галузі механіки *Я. Каюк* (с. Рижанівка), фахівець у галузі теплофізики [Н. Костенко](#) (с. Гнилець), хіміки *П. Линник* (с. Ризине), *О. Мірошниченко* (с. Юрківка), біолог *В. Сиротський* (с. Вільховець), фахівець у галузі метеорології та фізики атмосфери *А. Ткаченко*, правознавці [В. Волович](#), *В. Скибицький* (усі – с. Шевченкове), вет. лікар *О. Якубчак* (с. Княже), педагог *Л. Хомич* (с. Попівка), бібліотекознавець, бібліограф, журналіст [Л. Биковський](#) (с. Вільховець), брати мовознавець [Андрій](#) і літературознавець [Яків Білоштани](#) (с. Моринці), журналіст, філолог, історик [Ю. Лазебник](#) (с. Боровикове), мовознавець [Г. Гнатюк](#) (с. Гусакове), літературознавець, громад. діяч [В. Дурдуківський](#) (с. Пединівка), економіст, кооператор *Т. Осадчий* (с. Будище); письменник [М. Іванченко](#) (с. Гусакове); військ. і громад.-політ. діяч, генерал-хорунжий Армії УНР *Ю. Тютюнник* (с. Будище); скульптор, автор першого пам'ятника на могилі Т. Шевченка у Каневі *К. Терещенко*, етнограф, художник *С. Терещенко* (обидва – с. Попівка), художники *І. Холоменюк* (нар. художник України, с. Мизинівка), [Г. Дядченко](#) (с. Шевченкове), [І. Кулик](#) (с. Моринці), *М. Погрібняк* (с. Козацьке), майстриня декор. ткацтва *Л. Лисенко* (с. Юрківка); хор. диригент, нар. арт. УРСР *О. Сорока* (с. Хлипнівка), актриса, засл. арт. УРСР [С. Коваль](#) (с. Козацьке), співаки засл. арт. України [В. Іваненко](#) (с. Шевченкове), [П. Ковбасенко](#) (с. Моринці); політ. діяч, військовик [А. Гриценко](#) (с. Багачівка); Герої Рад. Союзу [Ю. Білокінь](#) (с. Мизинівка), [В. Гончарук](#) (с. Чемериське), [В. Гришко](#) (с. Ризине), *М. Любарський* (с. Вільховець), *Г. Попович* (с. Моринці), *Г. Скляр* (с. Шевченкове). У с. Тарасівка провів дит. і юнац. роки хор. диригент, композитор [О. Кошиць](#), у с. Вільховець – держ. діяч *В. Чорновіл*. У с. Козацьке 1797–1801 жив рос. байкар І. Крилов.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Лячинський С. Храми звенигородщини. К., 2004;
2. Шевченків край: Істор.-етногр. дослідж. К., 2009.

Бібліографічний опис:

Звенигородський район / О. М. Наріжна, В. В. Петрушевець, В. М. Попко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-16611>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).